N°. 30. Donderdag 26 Juli 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Een Stem uit de Minahassa.

(Vervolg.)

Uit de door den heer *Abdoel Moeis* en*Dwidjo Sewojo* naar het moederland overgebrachte motie's der Javaansche vereenigingen *Serikat Islam* en *Boedi Oetomo*, en uit de uitlatingen dezer representanten van het Javaansche volk bij „Indië Weerbaar" hier te lande, is ondubbelzinnig dit te adstrueeren: dat het streven der politiekbewusten in de Javaansche samenleving is, een streven naar de onafhankelijkheid van Ned.-Indië. In zijn bezadigd, vlot en overzichtelijk geschreven artikel „*Stroomingen en Partijen in Oost-Indië*" in de *Nieuwe Amsterdammer* van 26 Mei 1917 is dit door den heer Surjaningrat m. i. helder uiteéngezet.

Meer en meer groeit de overtuiging, dat alle politieke en sociale kwesties ten slotte beheerscht worden door de tegenstelling tusschen overheerscher en overheerschte, op Java tot een communis opinio uit.

Wil men in het licht dezer koen gestelde antithese de positie uitduiden, die door de *Perserikatan Minahassa* is ingenomen, dan zal men moeten zeggen, dat zij nog geen partij heeft gekozen, dat zij tot heden is gebleven een „neutrale middenstof". Al is dan ook door een harer leiders, den heer *Laoh*, gezegd, dat de P. M. hetzelfde nastreeft als *B. O.* en *S. I.*, uit geen enkele uiting in de *Nofiri Minahassa* ('t orgaan van de P. M.) is mij zulks gebleken.

Deze afwachtende houding vindt zijn reden en verklaring in de minder scherpe vormen, waarin zich tot heden de bestaanstrijd aan den Minahasser heeft getoond.

Daar is echter bijna geen twijfel mogelijk, eenmaal overgaande tot daadwerkelijke deelname aan den politieken strijd, zullen de Minahassers naast B. O. en S. I. stelling nemen.

Een afwijzing hunner billijke verlangens, een veronachtzaming hunner maatschappelijke nooden zullen slechts dat tijdstip vervroegen.

's-Gravenhage, 18 Juni 1917.

RATU-LANGIE.

De Eerste vrouwel. Suikerfabriek-Administrateur.

Uit een particulier schrijven per jongste mail uit Soerabaja ontvangen, meldt men ons:

„Weet u dat Nelly Dinger haar vader is opgevolgd als administrateur van de suikerfabriek *Modjopangoeng*. Zij is de eerste vrouwelijke adm. Een kranig meisje.

Nelly D. is op één na de oudste der kinderen van de familie Dinger. Zij is altijd de lievelinge van haar vader geweest, is later diens rechter hand geworden. Zoo o.a. toen Jan Dinger aan de H. B. S. te Batavia les gaf in 't boekhouden — er was toen tijdelijk geen leeraar in dit vak — verving zijn dochter Nelly hem, als hij op reis ging voor zaken en soms weken lang afwezig was."

SUMATRA's WESTKUST.

22 Mei 1819—22 Mei 1919.

Door S. M. LATIF.

—o—

In de maand Mei van het jaar 1919 zal het land der Menangkabauers 100 jaren deel uitmaken van het Nederlandsche Rijk. Dit is een feit, dat zij, die het met land en volk van West-Sumatra goed meenen, niet ongemerkt voorbij mogen laten gaan. Het is daarom, dat ik gaarne de welwillende aandacht, in de eerste plaats van de autoriteiten van dat gewest en in de tweede plaats van verschillende lichamen, met name „*Het Menangkabausche Instituut*", hierop vestig.

Een groote tentoonstelling in Mei 1919, van landbouw, nijverheid en handel voor de heele residentie ter herdenking, zou de belangrijkheid van dit feit, wel duidelijk doen uitkomen. Een congres zou eventueel daaraan verbonden kunnen worden, waarop de verschillende factoren, die den vooruitgang van West Sumatra kunnen bevorderen, worden besproken en waardoor tevens meer de aandacht op deze veel-belovende streken zal worden gevestigd. Ook de bevolking van Sumatra's Westkust, wier evolutie in de laatste tientallen jaren met lof vermeld mag worden, heeft reden tot het uitspreken van haar erkentelijkheid. Moge haar daartoe de gelegenheid worden gegeven!

Wordt nu het initiatief tot het ontwerpen van plannen, waarvan de strekking met een enkel woord boven door mij is aangegeven, door bevoegde personen zoo spoedig mogelijk worden genomen, dan meen ik dit artikel niet te laat en niet tevergeefs te hebben geschreven.

Thans veroorloof ik mij de vrijheid in enkele vluchtige trekken de geschiedenis van Sumatra's Westkust hier aan te stippen. Het schetsje maakt geen aanspraak op volledigheid; critische beschouwingen kunnen evenmin verwacht worden, want volledige gegevens ontbreken mij geheel en al, terwijl mij ook de noodige tijd ontbreekt, die een behoorlijke studie daarvan zou vereischen. Een jaren lang verblijf elders deed mij weliswaar van land en volk niet vervreemden, doch het noopt mij nu toch tot voorzichtigheid bij het trekken van conclusies.

Verschillende natiën, o.m. Hollanders, Engelschen, Franschen en Amerikanen, trachtten in het begin van de zeventiende eeuw vasten voet te krijgen op de kusten van Sumatra. De Portugeezen, die zich

reeds bij het begin van de zestiende eeuw daar hadden gevestigd en tot dusverre het voorrecht van alleen-handel bezaten, vonden de komst der Hollandsche schepen natuurlijk alles behalve pleizierig. Gedreven door naijver, wisten zij de Inlanders tegen deze nieuwe vreemdelingen op te hitsen. Om zekerder te zijn van het monopolie werden toen contracten en andere overeenkomsten met de bevolking gesloten. De concurrentie tusschen de Europeesche handelaars onderling werd evenwel met den dag grooter en ten slotte zóó groot, dat de Inlanders onmogelijk aan de van alle zijden opgedrongen vorderingen konden voldoen. Iedere natie had zich bij hen zoeken in te dringen om zich, steeds bij uitsluiting van anderen, van de producten des lands meester te maken. Deze onderlinge strijd der naties, waarbij zich later ook de Atjehers voegden, die toen de heele Westkust bezetten, heeft een zeer nadeeligen invloed op den geest van 't Sumatraansche volk uitgeoefend. Het niet nakomen van gemaakte overeenkomsten schokte het wederzijdsch vertrouwen, hetgeen zelfs hier en daar tot opstandige en vijandige gevolgen leidde.

Toen de vorst van het Menangkabausche rijk zich ook de opperheerschappij over de kust aanmatigde, op grond, dat daar de bevolking in vroegere tijden uit de binnenlanden gesproten was, scheen het voor de Compagnie nog maar een stap om met de West-Sumatranen een verbond aan te gaan, waarbij zij zich ,,ten eeuwigen dage'' onder de bescherming der Nederlandsche Maatschappij begaven, die hen wederkeerig tegen alle vijanden ter zee zou beschermen, waarvoor zij zich dan ook den alleen-handel voorbehield. Eerst na vele verwikkelingen echter, kon de Compagnie zich eindelijk voor goed vestigen te Padang, alwaar een fort met pakhuizen, even boven de monding der Batang Arau, werd gebouwd. Intusschen veroorzaakten de opgedrongen handelscontracten en het verbod op het maken van zout tegensparteling van de bevolking. Telkens brak er opstand uit. Aan het stelsel der monopoliseerende Compagnie kleefden grove fouten, die een algemeene rust, al ware 't maar van eenige maanden, onmogelijk maakten. Terwijl zij op het land te kampen had met de bevolking, zag zij zich ter zee gedwarsboomd door mededingers. En toen de oorlog tusschen de Republiek der Nederlanden en Engeland uitbrak, kwam al spoedig de geheele Westkust in handen der Engelschen.

In 1818 kwam de Luitenant-Gouverneur van Benkoelen, Sir Thomas Stamford Raffles, oud-luitenant-Gouverneur-Generaal van Java, te Padang aan, met het doel de bovenlanden te bezoeken, waar hij hoopte uitgebreide plannen betreffende de binnenlanden te kunnen maken. Natuurlijk had hij toen de spoedige teruggave van Padang aan het Nederlandsche Gouvernement allerminst verwacht.

Vóór hem was nog geen enkele Europeaan in dat binnenland geweest. Hij wilde op de plaats zelf kennis nemen van den aard der geschillen, die sedert eenige jaren de inwoners van het dicht bevolkte gebergte in onderlingen oorlog hadden gewikkeld.

Raffles scheen getroffen te zijn door de uitgestrektheid dier schoone bebouwde landen en het milde klimaat, dat hij aan de andere zijde van de Barisan vond en besefte dadelijk, dat daar iets te doen viel. Zijn eerste verblijfplaats was Semawang, op het punt, waar de rivier Ombilin uit het Singkarahmeer stroomt, om haar vrijen loop te vervolgen naar de Oostkust. Geschiedkundigen uit dien tijd melden, dat hij daar, op dringend verzoek der bevolking, de Britsche vlag plantte en liet bewaken door een detachement van 12 man, dat kort daarna tot 89 vermeerderd werd, met den stelligen last om onzijdig te blijven, daar hij hoopte allengs tot vreedzame betrekkingen met de Padri's te geraken. Deze bezetting geschiedde dus zeer vredig. Raffles benoemde een geschikt ambtenaar met 6000 Spaansche matten tractement, speciaal bestemd om kennis van zaken op te doen. Deze voorbereidselen werden echter een jaar later afgebroken, toen de Commissarissen van het Ned. Gouvernement de Compagnies-kantoren overnamen. Na overleg, waarbij het Ned. Gouvernement een schuld van 175.000 matten, welke de Britsche regeering reclameerde voor extra uitgaven, erkende, had de overgave plaats.

De heer P. H. van der Kemp [1]) schreef omtrent die overgave o.m. het volgende:

,,De 22e Mei 1819 is voor Padang een gewichtige dag geweest. Toen toch woei voor het laatst de Britsche vlag aldaar, ten teeken van de souvereiniteit der Engelschen en gaf hun resident, De la Motte, het gezag over aan onze voor de overneming aangewezen Commissarissen Du Puy en Dibbetz.

,,Commissarissen en de Engelsche resident begaven zich naar het plein vóór de vergaderzaal, alwaar de Engelsche vlag wapperde, en al de Europeesche en de Inlandsche ingezetenen, zoomede de Inlandsche Hoofden verzameld waren.

,,Het Engelsche garnizoen was rechts, de door de Commissarissen medegebrachte troepen links aldaar opgesteld en bewezen bij de komst der hooge heeren de militaire honneurs. De Engelsche resident deed daarop aflezen de volgende proclamatie:

Proclamation.

,,Whereas by the terms of a convention, concluded between His Britannic Majesty and the Sovereign of the United Netherlands on the thirteenth day of August One Thousant Eight Hundred and fourteen, it has been mutually agreed amongst other things, that the Settlement of Padang and its Dependencies shall be restored, and whereas Mr. James du Puy and Colonel Dibbetz, Knight of the Royal Netherlands Military order of William, Commanding His Netherlands Majestys Ship ,,Wilhelmina'' appointed by the His Excellency the Governor-General of Netherlands India Commissioners, having produced full powers to receive over the said place and its Dependencies, the necessary arrangements having been made between the Acting Resident Digby Delamotte Esquire and the Commissioners aforesaid, for the restitution of the same, it is hereby publicly proclaimed that the Commissioners have this day received over possession of the said place its Dependencies, and the inhabitants thereof are accordingly placed under His Netherlands Majesty's Government.

Given at Padang this 22nd day of May 1819.

By me Acting Resident,
D. DELAMOTTE.

,,De Engelsche vlaggen ter vergaderplaats, die op de bergbatterij en op het fregat ,,Wilhelmina'', waarmede onze Commissarissen waren aangekomen, werden na het lezen dezer proclamatie nedergehaald, onder een saluut van 21 schoten, het presenteeren van het geweer en het slaan van de trommen der troepen van beide natiën.

,,Vervolgens wisselden de troepen van plaats, marcheerden de Engelschen van den rechter naar den linker vleugel en de Nederlanders van de linker naar den rechter.

,,Hierop lieten de Commissarissen onze proclamatie voorlezen; enkele zinsneden zijn gelijkluidend met die, welke voorkomen in de proclamatie van Commissarissen Generaal dd. 9 Augustus 1816, Staatsblad No. 5, bij de overneming van Java.

Ziehier het stuk:

IN NAAM DES KONINGS.

WIJ JAMES DU PUY, benoemd Resident van *Padang en Onderhoorigheden* en HERMAN MAURITS DIBBETZ, Ridder der Koninklijke Militaire Willemsorde, Kolonel ter zee, Commandeerende Zijner Majesteits Fregat de Wilhelmina, Commissarissen ter overneming van *Padang en Onderhoorigheden*.

Aan degenen, die dezen zullen zien en hooren lezen — salut.

Door Zijne Excellentie den heer Secretaris van Staat, Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch-Indië*, gemachtigd om, krachtens het verbond tusschen Hunne Majesteiten de Koningen van *Groot-Brittanie* en der Nederlanden op den 13den Augustus 1814 gesloten, in Hoogstdeszelfs naam weder bezit te nemen van *Padang en Onderhoorigheden*.

Hebben wij ter voldoening aan deze geërbiedigde bevelen, van den Heer Digby Delamotte, waarnemend Britsch Resident, overgenomen het Etablissement voornoemd en wat daartoe behoort.

Wij verklaren alzoo hetzelve van stonden aan te zijn teruggekeerd, onder het Nederlandsch bestier. Deze bezetting, door een grootmoedigen bondgenoot wedergegeven, zonder verwijl onder de Nederlandsche Regeering terug te brengen, was Zijne Excellentie's bevel en onze last; dit oogenblik is daar en het is voor ons een hoogst genoeglijk gevoel, u lieden zulks te mogen aankondigen.

Gij komt onder de Regeering en Bescherming van eenen Vorst uit Nederlands dierbaarst geslacht gesprooten, bij wien gantsch Nederland in edelen moed

[1]) ,,Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië'', 5e volgreeks, tiende deel, 2e aflevering. S.M.L.

ontstoken zijn heil zocht, en dank zij der Goddelijke Voorzienigheid vond.

Nederlandsch Indië aan Nederland hergeven, zal ook *Padang* in dat heil delen en zo God Zijnen Zegen schenkt tot grooteren luister dan nog voorheen geraken, zodanig is de vaste wil van Zijne Excellentie den Heere Gouverneur-Generaal, het hoogst bewind in deze gewesten in naam van Zijne Majesteit voerende.

Het gezag als Resident van dit Etablissement en Onderhoorigheden door Zijne Excellentie aan onzen ambtgenoot den Heer James Du Puy toevertrouwd, wordt ook heden door denzelve met zulke bedoelingen aanvaard, in de verwagting van in zijne pogingen daartoe, allerwege medewerking en ondersteuning te zullen ondervinden.

Regtvaardig, billijk, doelmatig tot bevordering van algemeen en bijzonder belang te zijn als ook een nauwkeurige waarneming der maatschappelijke plichten in overeenstemming met de algemeene en bijzondere wetten, zijn Zijne voorschriften, ten einde allen te doen delen in Zijne Majesteits bescherming, die onder Hoogstdeszelfs gebied leven.

Wij verklaren voorts ter voorkoming van alle stoornis en hinder in den geregelden loop der zaken, dat de bestaande wetten en verordeningen op de oeffening van het regt, de beheering en Invordering van 's Lands middelen en Geregtigheden, de Landbouw, den Handel, de vaart en andere voorwerpen van Algemeen Bestier, hare volle kracht en werking behouden.

Willende en begeerende wij dat dezelve door allen worden geeerbiedigd en achtervolgd, en door hen aan wien dezelver toepassing en uitvoering is toevertrouwd, uit naam vanwege het Nederlandsch Bestier worden gehandhaafd tot dat daarin nader mogt worden voorzien.

En opdat niemand hiervan eenige ignoratie mogt pretendeeren zal deze publiek worden afgekondigd en aangeplakt ter plaatse waar zulks gebruikelijk is.

Gegeven te Padang den 22sten Meij 1819.

J. DU PUY,
DIBBETZ.

,,Toen de aflezing geëindigd was, werden de Hollandsche vlaggen geheschen en onder dezelfde eerbewijzen, die bij het nederdalen der Engelsche waren gedaan.

,,Commissarissen ontvingen daarop de gelukwenschen der autoriteiten en ingezetenen, waarna de vergaderzaal, onder dezelfde honneurs als te voren, werd verlaten.''

De eerste jaren van het Gouvernements bestuur op de Westkust kenmerkten zich door een aaneenschakeling van donkere wolken, die zich duidelijk aan den horizon afteekenden.

Eenerzijds uit zucht naar uitbreiding van gebied en anderzijds uit vrees, dat de macht der Padri's zou toenemen, ging men er toe over om aanvallenderwijs op te treden. De eerste pogingen onder Luitenant Kolonel Raaff waren echter verre van gelukkig te noemen, getuige de geleverde slagen van Air Betoemba, van Tjilatang en van Kapau, alsmede die van Maraphalan en Soelit Air. In de naaste omgeving van Periaman was de situatie alles behalve rooskleurig. En al was de Regeering te Batavia geenszins van plan om haar macht dadelijk uit te breiden, men gevoelde zich verplicht de geleden slagen en verloren gebieden te herstellen.

Niet alleen, dat de Regeering ongaarne zag, dat de aangevraagde troepen Java verlieten, die men daar eigenlijk niet kon missen, maar ook de militaire uitgaven waren bovenmatig groot. Tijdens het bestuur van den resident en militairen commandant, Ridder de Stuers (1824—1829), werden de vijandelijkheden dan ook verminderd, ofschoon de gesteldheid daar niet zoo rustig was, als zij zich soms liet aanzien.

Het zou ons te ver voeren bij dit gedeelte van de geschiedenis lang stil te staan. Hier zij ten slotte nog alleen vermeld, dat de lang verwachte vrede eerst terugkeerde, toen men het door de Padri's verlaten Bondjol bezette (16 Augustus 1837).

Vanaf dien datum dateert eigenlijk de geleidelijke vooruitgang van het gewest. De landbouwers konden nu rustig hun akkers bewerken en de handel herleefde van lieverlede. Het duurde toen ook niet lang, of men ging ernstig op onderzoek uit. De resultaten hiervan waren gunstig, en men kwam tot de conclusie, dat van dit vruchtbare en rijke gewest wel degelijk iets te maken viel.

Het volk, dat zich door zijn democratische levenswijze en practische levensbeschouwing vrij gemakkelijk aan de nieuwe toestanden kon aanpassen, heeft niet weinig bijgedragen tot het vergemakkelijken van de uitvoering van verschillende maatregelen.

Om de vrucht van jaren-langen arbeid te kunnen constateeren willen we, het verleden verlatende, een blik werpen op den hedendaagschen toestand.

Bevolking. Volgens de laatste gegevens [2]) is het zielenaantal van West-Sumatra 1.219.515 over een oppervlakte van 40.285 vierk. K.M. De dichtheid der bevolking is dus plusminus 30.27 per vierkanten K.M. Het aantal der ingeborenen bedraagt 1.208.392, zoodat op Bali na, Sumatra's Westkust een der dichtst bevolkte gewesten van de Buitenbezittingen is.

Gewone en spoorwegen. Een der voorwaarden, waaronder een landbouwland tot den geleidelijken groei kan komen, is, dat men zijn bewoners in de gelegenheid stelt om handel te drijven. Dit kan men het beste bereiken door het aanlegen van goede en groote wegen te land, tenzij de natuur mild genoeg is om de streek met groote en bevaarbare rivieren te doorsnijden. In tegenstelling met het Oostelijke gedeelte van het eiland, heeft men langs de heele Westkust smalle en heuvelachtige terreinen met alle voor de scheepvaart geen beteekenende wateren. De landwegen zijn daar evenwel veel beter en doen niet onder voor die van Java. Het gevolg van deze wegen is, dat zelfs de kleinste markt in het binnenland vrij druk is en haar aanzien meestal te danken heeft aan de kleine handelaren, die van heinde en ver komen om de producten te koop aan te bieden. Nog duidelijker blijkt dit op de groote markt, zooals die van Pajakoemboeh en van Fort de Kock.

Wat de spoorwegen aangaat, het is bekend, dat bij de regeering in overweging zijnde of reeds ten deele uitgevoerde plannen omvatten het aanleggen van een verbinding tusschen Zuid- (Palembang en Lampoeng) en Midden-Sumatra (Djambi) en voorts het openen van Koerintji door een weg naar Tapan, het verbinden van het Benkoelensche en Padangsche wegennet en dat ter Oostkust van Sumatra met het Atjehsche.

Met de exploitatie van Ombilin-kolen zag het Gouvernement dadelijk in de urgentie van een beteren afvoer naar de kust. In 1887 besloot het tot den aanleg van een spoorbaan, ten einde een goede verbinding te krijgen tusschen Sawah-Loento en Emmahaven. Men ging toen dadelijk aan het werk en in 1892 waren de lijnen Fort de Kock en die van Sawah-Loento tot Moeara Kalaban gereed. Vier jaar later werd een zijlijn aangelegd van Fort de Kock naar Pajakoemboeh.

In 1908 werd met den aanleg van een 35 K.M. lange lijn naar Soengai-Limau via Loeboek Aloeng en Periaman begonnen, welk werk in 1910 tot stand kwam. Het uitgebreide net heeft nu een lengte van plus minus 245 K.M. Deze vervoerondernemingen door de verschillende dicht bevolkte en landbouwende streken, moeten dus gunstige resultaten opleveren.

Ligt de grootste economische ontwikkeling van Zuid-Sumatra in de breede kuststrook beoosten de Barisan-ketenen, in Midden-Sumatra treffen we haar in de smallere westelijke kustvlakte en op den rijken bodem der hooggelegen landen tusschen de bergrijen. Het is een economisch centrum van groote beteekenis, vanwaaruit de zuurdeesem der beschaving en welvaart van lieverlede doordringt in de omringende nog vrijwel onbekende achterlanden. Terwijl de Oostkust haar welvaart te danken heeft aan de Europeesche energie en werkracht, waarvan de invloeden weinig doorgedrongen zijn op de lagen der inlandsche maatschappij, welke zooveel behoefte daaraan heeft, is de vooruitgang der Westkust bijna uitsluitend een product der wilskracht van het volk, dat kan evenaren met dat van het welvarendste gedeelte van Indië.

Mijnbouw. De rijkdom van den bodem van de Westkust beperkt zich niet alleen tot land- en boschbouw-producten, maar ook tot delfstoffen, zooals goud, zilver, koper, zink en tin, zij 't dan ook niet in groote mate. Reeds in de oudheid is dit feit bekend. De overleveringen van het volk en de voortbrengselen der inlandsche nijverheid zijn daar om het te bewijzen. De exploitatie der steenkolenvelden spande de kroon. Deze velden hebben een oppervlakte van niet minder dan 6000 H.A. Naar schatting bevatten ze samen 193 millioen ton. De tegenwoordige ontginningsterreinen bevatten plus minus 93 millioen ton. Het kostbare transport is alleen de oorzaak, dat deze goede en goedkoope kool niet die ruime mate van omzet vindt, die ze verdient. Intusschen vinden duizenden daar in hun brood.

[2]) Deze en vele andere gegevens in dit artikel vermeld danken we vooral aan verschillende ,,Mededeelingen'' van het Encyclopaedisch Bureau. S. M. L.

Irrigatie. Het was in het jaar 1910, dat de regeering een onderzoek liet instellen naar de bestaande gewenschte bevloeiingswerken o.a. op het eiland Sumatra. Dit onderzoek heeft aanleiding gegeven tot het aanstellen hier en daar van een ingenieur, die behalve voor het verrichten van een systematisch irrigatie-onderzoek ook in opdracht kreeg de bestuurs-ambtenaren deskundige voorlichting te verstrekken voor den aanleg van eenvoudige irrigatie- en afwaterings-verbeteringen.

Sumatra's Westkust behoort tot een van de gewesten, waar een ingenieur zetelt voor irrigatie-werken, waarvan de ontwikkeling in dat land op vrij hoogen trap staat. Die aanstelling kan dat gewest dus niet anders dan ten goede komen.

(Wordt vervolgd).

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Woningnood, armenzorg, ziekenzorg.

Van Inlandsche zijde wordt in de *Loc.* een lans gebroken voor bovenstaande behoeften der Inlandsche maatschappij. Veel wordt er door het Gouvernement gedaan voor het volksonderwijs; het aantal scholen wordt steeds uitgebreid.

Edoch, er zijn nog andere zaken, die voorziening eischen en de schrijver vraagt:

„1°. Op welke wijze zijn de lieden in de meeste streken van Java gehuisvest?

2°. Bestaan er reeds voor hen gebouwen voor armenzorg?

3°. Dito voor verpleging van zieken?"

Aan deze drie zaken wordt niet of niet genoeg gedaan.

Door het Gouvernement en door de zending wordt het ziekenwerk onvoldoende verricht. Wel bouwt de laatste, vooral in 't belang van den Christelijken godsdienst, hospitalen en schr. heeft alle respect voor het zendingswerk, „temeer omdat de prediking „naastenliefde" zoo aan den dag wordt gelegd" en er zooveel opoffering bij de behandeling van zieken (melaatschen) getoond wordt, maar hij vraagt of dat werk door het particulier initiatief niet in het groot zou kunnen worden voortgezet. Hij zou wenschen, dat de Reg. de zaak in studie nam, door vast te stellen welk type van woningen er moeten en kunnen worden gebouwd, zoo ook ten aanzien van hospitalen en armenhuizen.

Hij zou wenschen, dat er begonnen werd met het verbeteren van complexen van woningen en met het oprichten van ziekenhuizen op iedere standplaats van een onder-districtshoofd. Met armenhuizen bedoelt hij inrichtingen, die zich bezig houden met het verplegen en met het onderwijs aan weezen van beide seksen tot op zekeren leeftijd. Een 400-tal dergelijke op de districtshoofdplaatsen acht hij voldoende.

Het daarvoor benoodigde geld wenscht hij te verkrijgen door bijdragen te heffen van de winst der suikerfabrieken, door hem begroot op 270 millioen, en waarvan hij 5 pCt. geheven zou willen zien, waardoor een bedrag van 13½ millioen beschikbaar zou komen voor de boven omschreven doeleinden.

De redactie van de *Loc.* de aandacht vestigend op bovengenoemd artikel en beamende, dat op het gebied van volksgezondheid en volkshuisvesting nog weinig gedaan is, zoodat „de hospitaalvoorziening in de binnenlanden zoo bitter slecht is, dat de lijdzaamheid der verwaarloosden bijna een ergernis wordt", zegt, dat de mooiste voorstellen, welke te Buitenzorg in beraad komen, ter zijde worden gelegd, omdat de kas leeg is.

Met het voorstel van den schr. om de suikerindustrie een extra-heffing op te leggen, kan ze niet meegaan, en dat niet enkel, omdat er reeds een extrabelasting in aantocht is, welke 25½ millioen zal opbrengen, en waarin „de suiker" stevig zal deelen, maar ook omdat het niet redelijk is één tak van Europeesch bedrijf in het bijzonder te treffen, waar allerwege in Indië goede zaken gemaakt worden, zooals ook door de bergcultures, den mijnbouw en in 't bijzonder door de petroleum.

Daarenboven behooren algemeene zorgen, welke de onmiskenbare plicht van de overheid vormen, uit de algemeene inkomsten gedekt te worden; en dat is in Indië in ruime mate mogelijk.

Werden er geen millioenen gebezigd om groote werken uit te voeren, „waarmee aan de toekomstigen een ongeoorloofd geschenk wordt gelaten, of aan productieve bedrijven, waarvan de winsten weer door de bevolking worden opgebracht", dan zou er jaarlijks minstens een 10 millioen beschikbaar wezen om het noodigste in woning- en gezondheidsnooden der bevolking te lenigen.

„Het is de grove schuld van hen, die het financiëel beleid over Indië voeren en van hen, die hun machtige zeggenschap gebruiken om er in te berusten, dat er n o o d e l o o s honderden millioenen aan de koloniale huishoudkas worden onttrokken."

Blijkt den een of anderen dag de druk te zwaar, en volgt er een losbarsting, dan is er de S. I. altijd nog, die het wel gedaan zal hebben.

„De tegenwoordige financieele politiek is bezwaar en gevaar tevens."

De gezondheidsopvoeding in de Philippijnen.

Van de hand van D r. G. J. N i e u w e n h u i s verscheen in de *Java-Bode* een belangrijk artikel over bovenstaand onderwerp.

Met groote waardeering spreekt hij over hetgeen de Amerikanen in de 15 jaren van hun bestuur over de *Philippijnen* hebben tot stand gebracht en over het idealisme, dat alle ambtenaren — zoowel Amerikanen als Filippinos bezielt, het oprecht verlangen, een volk op te voeden.

Ter bereiking van het gemeenschappelijk doel: het Philippijnsche volk in den kortsten tijd gezonder, sterker, knapper en rijker te maken, ontstond een samenwerking van de departementen van onderwijs, landbouw, gezondheid en openbare werken, waarbij de ambtenaren noch door versteende reglementen, noch door in-sleur-verdroogde bureaucraten geremd werden.

„Men begreep dat een physiek zwak, indolent, sanitair-onwetend, arm volk niet alleen noodig had betere hygiënische en economische bestaansvoorwaarden, doch vooral inzicht in het waarom dier verbetering. Niet een ontwikkeling van buiten en van boven af, maar van binnen uit."

Een spelonderwijs begonnen, krachtig georganiseerd systeem van lichaamsoefeningen heeft eene nieuwe generatie gekweekt.

Een goed doorgevoerd industriëel onderwijs met commerciëel karakter, het voor rijk en arm verplicht stellen van arbeid in en om de school, heeft den eerbied voor lichamelijk werk doen stijgen, terwijl een directe en indirecte zedelijke opvoeding iederen leerling doordrongen heeft van de noodzakelijkheid om mede te werken aan de opkomst van het land, aan de regeneratie van zijn ras.

Daarenboven werd bij het onderwijs steeds gevraagd: wat eischt de maatschappij? Wat geeft het huisgezin niet?

En het verwondert ons dan ook niet, dat de noodige aandacht gewijd werd aan de behandeling van de hygiëne, die als afzonderlijk leervak in de hoogere klassen der lagere school behandeld, en als deel der natuurkundige vakken bij het middelbaar onderwijs herhaald wordt. Ook bestaat in sommige provincies geneeskundig onderzoek en behandeling van schoolkinderen. Populair-hygiënische geschriftjes werden door de school verspreid en de onderwijzers geven vaak voordrachten voor ouders en volwassenen over onderwerpen uit de gezondheidsleer.

Uit een mededeeling van D r. L o n g, directeur van het Departement van Gezondheid, naar aanleiding van een door hem ingestelde enquête over den invloed van de lichamelijke opvoeding op het Philippijnsche volk, blijkt, dat de lichaamsoefeningen gunstig werken op het voorkomen van tuberculose. Op 6000 onderzochte leerlingen vond men slechts 5 gevallen van tuberculose, terwijl het onderzoek van een groot aantal families aantoonde, dat de eenigen, die geen tuberculose kregen, de leerlingen waren van een school, die geregeld lichaamsoefeningen gekend hadden.

Toch kon de school niet alles doen. Een directe beïnvloeding van de volksideeën was noodig, en alle maatregelen, door de verschillende departementen genomen, ademen één geest: de gezondheidsopvoeding, ook der volwassenen.

De nieuw gebouwde markthallen staan onder contrôle van den gezondheidsdienst. Alle eetwaren der warongafdeeling moeten door vliegengaas beschermd worden, het ophangen van vliegen-papier bij elk stalletje is verplichtend, vleeschwaren mogen alleen met een vork betast worden, alle afval wordt aanstonds verwijderd en dit alles gebeurt niet zoo zeer om de directe hygiënische voordeelen, als wel om de indirecte paedagogische waarde van het goede voorbeeld. Openbare badplaatsen geven den inlanders gelegenheid kosteloos een douche te nemen.

Prachtig werk verrichten vooral de gezondheidscommissies, bestaande uit: een practiseerend geneesheer, een bacterioloog, een saniteits-ingenieur, een verpleegster, een dictist en een klerk, die gedurende 4 à 6 maanden zeker dorp of stadje tot werkterrein kiezen. De geneesheer behandelt de patiënten, de bacterioloog onderzoekt voedingsmiddelen, moedermelk, uitwerpselen (voor 't constateeren van ingewands-parasieten), terwijl de verpleegster (steeds een inlandsche) van huis tot huis gaat, met de moe-

ders over haar *babies* spreekt, op de noodzakelijkheid van betere zorg voor de pasgeborenen wijst en toont, hoe ze behandeld moeten worden.

Daarna brengt ze de moeders tot de oprichting van een vrouwenclub, die het centrum wordt van de gezondheids-opvoeding, eerst vergadert in de school en daarna in een eigen huis, waar ook de verpleegster spreekuur houdt voor baby-aangelegenheden.

Een afzonderlijke ambtenaar voor „hygiënische en industrieële ontwikkeling" heeft ook een anderen kant van het vraagstuk onder de oogen te zien. Hij onderzoekt welke plaatselijke industrie voor ontwikkeling vatbaar is, om, door de bevolking economisch sterker te maken, ze in staat te stellen de hygiënische maatregelen te kunnen betalen.

En al die clubs, commissies en ambtenaren schrijven geen dikke rapporten, houden geen lange theoretische bespreking, noch brengen doodgeboren adviezen ter wereld, doch grijpen direct ter plaatse in.

Ziet de dietist — wat trouwens algemeen bekend is — dat de voeding van de inlanders verre is van een „*balanced diet*" (evenredig dieet), dat het voedsel van de moeders van dien aard is, dat ze nooit krachtig haar kinderen kunnen zoogen, dan bespreekt de verpleegster de zaak in de vrouwenclub, en de ambtenaar voor „hygiënische en industrieële ontwikkeling" geeft een plan tot een „*garden plan campaign*".

De departementen van onderwijs, landbouw en gezondheid werken samen, en over 't heele land worden in school- en huistuinen die groenten gezaaid en in dat aantal, als noodig is voor het „*balanced diet*". Aanwijzingen worden gegeven, hoe met die groenten en wat vleesch en visch een weinig kostbaar menu samen te stellen. De schooltuinen en de groentetuinen bij huis worden door de leerlingen onderhouden. Ook plannen voor een „beter-dorp" campagne zijn ontworpen, waarbij vooral de afvoer van faecaliën een gewichtig punt van het programma vormt. Ook worden proeven genomen met een nieuw bouwmateriaal, gevlochten bamboe in cement gedrenkt, dat nat en vuurvrij heet te zijn. Dit cementboard wordt weer door schoolkinderen gemaakt.

Terecht vraagt Dr. Nieuwenhuis, of er mooier en ongedwongener sociale opvoeding denkbaar is dan kinderen, die meewerken om betere huizen te bouwen voor hun ouders, beter voedsel te doen groeien voor 't heele gezin.

En onwillekeurig komt de verzuchtig bij ons op: waren we in Indië ook reeds zoo ver!

De Javanen in Deli.

Naar aanleiding van een klacht in het *Bat. Nbl.* behandelt M. in de *Loc.* den toestand der Javanen in Deli. Het schijnt wel, alsof de Reg. niet goed weet, wat ze wil of moet. Eerst begon ze met de Javanen te stellen onder de jurisdictie van de Sultans en toen 't haar toescheen, dat dit niet de juiste vorm was, om de Javanen in te lasschen in het bestuursstelsel van Sumatra's Oostkust, heeft de Reg. dit stelsel op goede gronden zonder twijfel, laten varen en de Javanen gesteld onder de jurisdictie der regeering.

Eenigen tijd geleden is dit stelsel weer losgelaten en zijn de Javanen opnieuw teruggebracht onder de jurisdictie der Sultans, met het doel de kolonisatie te bevorderen. De Reg. hoopte n.l. door de Javanen toe te vertrouwen aan de Sultans, hun dezelfde rechten op den grond te verzekeren als van nature aan de Maleische bevolking toegekend zijn. Door velen wordt het echter in twijfel getrokken, of de Reg. daarin slagen zal, omdat de gronden, die nog niet in concessie gegeven zijn, in geen verhouding staan tot het aantal Javanen ter *oostkust van Sumatra.*

Dat de Javanen met die regeling niet bijzonder ingenomen zijn en voor hun nieuwe hoofden, de Sultans, niets voelen, blijkt o. a. uit het nog niet lang geleden genomen besluit van *Boedi Oetomo* om een onderzoek in te stellen naar de rechtspositie van de Javanen ter Oostkust, en waarbij onder een zeven- of achttal desiderata ook voorkwam de vraag: Waarom hebben de Javanen ter Oostkust geen eigen hoofden?

Uit het stellen van de vraag blijkt reeds voldoende, dat de Javanen voor de kunstmatige samenvoeging van Maleische sultans en Javaansche onderdanen niets voelen, welke laatste geen vertrouwen hebben in hoofden, die ze niet kennen en met wie ze niets gemeen hebben.

Zou het geen daad van billijkheid en van taktiek zijn de Javanen hun eigen vertrouwens- en raadslieden te geven en zoodoende te trachten hen in hun tweede vaderland op hun gemak te stellen?

En zou daardoor de kolonisatie niet meer en beter bevorderd worden dan op de wijze, waarop de Reg. dit tracht te doen? Zeker zou het niet anders dan billijk wezen, aan de groote groep van Javanen ter Oostkust te geven, wat aan de Chineezen, Klingaleezen, enz. reeds sedert tijden toegestaan is, en wat men niet lang geleden aan een kleine groep geïmmigreerde, in *Simeloengoeng* gevestigde, Tobaneesche rijstbouwers ongevraagd verleende.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Dokter-Djawa-praktijk. De *Sinar Djawa* vermeldt, dat art. 1 van het reglement betreffende de bevoegdheden en verplichtingen van den *dokter-djawa* door den chef van den Burgerlijken geneeskundigen dienst als volgt gewijzigd is:

Na eervol ontslag uit 's-Rijks dienst kunnen zij, na eene door den Hoofd-Inspecteur, chef van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst, te verleenen akte van toelating tot uitoefening der praktijk, als Inlandsch geneeskundige, te hebben verkregen, dezelfde bevoegdheden behouden, behalve die tot uitoefening der artsenijbereidkunde op plaatsen, waar een apotheker dan wel een Europeesch geneesheer gevestigd is.

Singkawang Leprozen-Kampong. Volgens de *Oetoesan Melajoe* zullen de Paters Capucijnen te Pontianak, met de hulp der Regeering, zich belasten met de verzorging der lepralijders in de Westerafdeeling van Borneo. De lepralijders worden in de leprozen-kampong te Singkawang ondergebracht en zijn gesteld onder het medisch toezicht van een Europeesch geneesheer. De kosten voor de verzorging van een tachtigtal lijders worden geschat jaarlijks op *f* 10 mille. Deze post is door de Regeering reeds toegestaan.

Krankzinnigen-gestichten op de Buitenbezittingen. Op sommige plaatsen in de Buitenbezittingen, zooals Palembang, Padang, Medan, Bandjermasin en Makassar zullen, volgens evengenoemd blad, verplegingshuizen voor krankzinnigen worden opgericht, die zooveel mogelijk gescheiden zullen zijn van de plaatselijke zieken-inrichtingen. Tot nu toe bezit alleen Java krankzinnigen gestichten.

Moderniseering. Te Solo is, volgens de *Pantjaran Warta*, gebroken met de oude *adat*. De *Soesoehoenan* heeft bepaald, dat de Inlandsche ambtenaren niet meer door hunne zonen opgevolgd zullen worden, terwijl oude betrekkingen, die van geen nut meer zijn, afgeschaft worden.

Persdelicten. Bij vonnis van den Raad van Justitie te Padang, werd *Mohamad Amin Gelar Maharadja Soetan*, *mantri*-boekhouder bij de Burgerlijke Openbare Werken, tot 14 dagen gevangenisstraf veroordeeld wegens persdelict.

De Chinees *Gouw Si* is, bij vonnis van den Raad van Justitie te Batavia, tot verschillende geldboeten veroordeeld, wegens: *a.* laster jegens een openbaar ambtenaar; *b.* laster; *c.* smaad jegens een openbaar ambtenaar; *d.* smaad, alles door middel van een verspreid drukwerk.

Tegen het vonnis van den Raad van Justitie te Batavia, waarbij *E. P. van der Valk*, hoofdredacteur van de „*Perniagan*", veroordeeld is, wegens smaad jegens twee ambtenaren, door middel van een verspreid drukwerk, tot eene boete van *f* 50, is door den Officier van Justitie hooger beroep aangeteekend.

De Raad van Justitie te Padang behandelde het persdelict van de *Poetra Hindia* te Bengkoelen. *Mohamad Abdoellah* werd vrijgesproken. Het is toen gebleken, dat hij als „zitredacteur" maandelijks *f* 10 ontving om de verantwoordelijkheid te dragen. Zijn vak is eigenlijk chauffeur.

Aangaande de veroordeeling van *Mas Marco* nam het blad 't volgende uit het *Bat. Nieuwsblad* over: Den 30en April j.l. deed de Raad van Justitie te Batavia in deze zaak uitspraak. Marco werd schuldig verklaard aan: 1e. Het opwekken bij de bevolking van gevoelens van haat, vijandschap en minachting jegens de Regeering; 2e. opruiing ten doel hebbende de omverstooting van de Regeering van N.-I., zonder dat een aanslag daarop gevolgd is. Beide misdrijven, twee malen gepleegd, en wel door middel van een verspreid en verkocht drukwerk. Als verzachtende omstandigheid werd aangenomen de geringe ontwikkeling en een zekere begripsverwarring bij den beklaagde, doch niettemin werd een gevoelige straf noodzakelijk geacht uit overweging, dat beklaagde systematisch een laster- en opruiingscampagne gevoerd heeft tegen de Regeering en wel *tegen beter weten in;* alsook omdat hij reeds eenmaal voor een dergelijk feit veroordeeld is geworden. Op grond van een en ander veroordeelde de Raad *Mas Marco* tot *twee jaren gevangenisstraf, ter vervanging van dwangarbeid buiten den ketting*, zoomede tot betaling van de kosten van het geding met aftrek van de preventieve hechtenis. De eisch van den Officier van

Justitie, Mr. Ducloux, was een jaar gevangenis. *Mas Marco* hoorde dit zware vonnis zwijgend aan. Een zeer groote menigte Inlanders woonde de uitspraak bij. De menschen waren zóó dicht opgepropt, dat er niemand meer bij kon. Een paar politieopzieners van de recherche waren tusschen de toehoorders aanwezig om eventueel de orde te handhaven. Toen de uitspraak gevallen was, moest de zaal door het publiek ontruimd worden. Allen verzamelden zich in de ruime voorhal, doch Marco werd, zonder dat iemand het zag, snel achter het paleis van justitie geleid en per auto weggevoerd. Mr. Lieftinck was zoo welwillend om de vrouw van Marco, die ook bleef wachten, te waarschuwen, dat haar man reeds was weggevoerd. De menigte bleef nog een poos in en om het gebouw hangen, geloovende aan een list om hen weg te krijgen.

Anti-Gelijkstelling. De *Pewarta Deli* kan het rechtsmiddel der gelijkstelling van Inlanders met Europeanen niet goedkeuren, daar het slechts op enkele weinigen wordt toegepast, waardoor scheuring onder de familieleden en vrienden ontstaat.

Landbouwonderwijs voor Sumatra gewenscht. In hetzelfde blad wordt een voorstel bestreden om elf kweekscholen op Sumatra op te richten. De schrijver rekent uit, dat het financieel onmogelijk uit te voeren is, tenzij dat de andere deelen van N.-I. ten achter gesteld worden. Feitelijk — zegt hij — heeft de bevolking meer behoefte aan lager onderwijs en nog meer aan *landbouw*-onderwijs, aangezien Sumatra, niettegenstaande het in het bezit is van uitgestrekte bouwgronden, zich zelf nog niet kan voeden. Daarbij komt, dat meer en meer gronden in handen van kapitalisten komen. De bevolking mag dan bij het schatten verdienen toezien.

Te kort aan Rijst. In de *Oetoesan Melajoe* schrijft een reiziger, dat hij voor hongersnood vreest in de *Alam Menangkabau*, als de padi daar dit jaar niet goed slaagt. Van de oogst van het vorige jaar werd een groot gedeelte uitgevoerd door menschen, die slechts op eigen voordeel bedacht zijn. Tengevolge van de verbodsbepalingen der Engelschen en Franschen kon geen rijst uit Rangoon, Saigon en Siam worden ingevoerd, een reden te meer, waardoor een tekort aan dit voedingsmiddel zal ontstaan.

Christelijk Politieke Partij. De *Sinar Djawa* bericht dat in het begin van Maart j.l. te Batavia een vergadering van ± 30 personen gehouden werd, met het doel een Christelijke politieke partij op te richten. Een voorloopig comité werd gevormd, waarin zitting namen de heeren P. Bergmeijer, Mr. C. C. van Helsdingen, M. Middelberg en V. J. van Marle. Behandeld werd een concept circulaire aan alle Christengemeenten in N.-I. om mede te werken tot bereiking van het hierboven omschreven doel en in verband met het belang van de werking van een goede decentralisatie, alsmede van de instelling van den volksraad zich in het politieke leven niet onbetuigd te laten. Voorop moet evenwel staan de geloofsovertuiging .Verder zal de ethische richting worden voorgestaan, gegrond op de Christelijke leerstellingen en de woorden van Jezus: „Heb God lief boven alles en in de eerste plaats, maar ook uw naasten gelijk u zelf.” Voorts zal deze partij zich schrap zetten tegen daden van willekeur en knevelarij jegens de Inlandsche bevolking en de totstandkoming bevorderen van regelingen en bepalingen in het belang van het stoffelijk en geestelijk welzijn van den Inlander. Het laatst omschreven doel draagt de goedkeuring van het blad ten zeerste weg. Het spreekt evenwel de hoop uit, dat het doel zich ook in daden zal uitspreken en niet slechts op het papier te lezen zal zijn.

Inl. Woning-Coöperatie. In de *Sarikat Islam* te Semarang hebben volgens de *Sinar Djawa* de leden aan het bestuur dezer vereeniging verzocht om een coöperatie te organiseeren niet om te voorzien in de behoefte van kleeding en voeding, zooals reeds plaats heeft gehad, doch mislukte, omdat de Inlander nu eenmaal niet op de hoogte is van dergelijke zaken, maar om middels kleine bedragen van minstens *f* 1 huizen te koopen, ten einde die weder te verhuren. De jaarlijks te ontvangen huursommen zouden dan onder de deelnemende aandeelhouders verdeeld worden. De S. I. te Semarang geeft weer teeken van leven.

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. te Bengkoelen. *Hadji Mohamad*, leerling van den bekenden zich noemenden *Raden Goenawan*, president van de S. I. te Bengkoelen, wekt, volgens de *Sinar Sumatra*, in zijn blad, de *Poetra Hindia*, de Inlanders op, om in grooten getale bij den heer Liefrinck te komen klagen, zoodra deze ter plaatse is. Met deze vereeniging gaat 't te Bengkoelen niet bijster goed. Zij telt thans geen andere leden dan de bestuursleden; de andere zijn er één voor één uit geloopen. Te Bengkoelen bestaan nog wel de S. I. automobielverhuurderij en het kantoor van de S. I. Ook het orgaan van deze partij, de *Poetra Hindia*, wordt er uitgegeven. Het blad schrijft dezen achteruitgang toe aan de actie van de S. I.-besturen in Sumatra's Westkust, Tapanoelie en Bengkoelen, die voortdurend onder de Chineezen en Inlanders het bericht verspreiden, dat onder de hooggeplaatste ambtenaren in Indië de meesten pro-Duitsch gezind zijn en 't daarom voor de bevolking wenschelijk achten om ook maar pro-Duitsch te zijn. De kleine man schijnt echter niet van hetzelfde gevoelen te zijn en ging daarom uit de vereeniging.

Minami. Het verzoek van den Japanner *Minami*, redacteur van de *Pertimbangan*, om gratie van de hem opgelegde straf van een jaar gevangenis, is, volgens bovengenoemd blad, van de hand gewezen. Hij is nu van Weltevreden overgebracht naar de centrale gevangenis te Semarang. Daar is hij volgens de *Sin Po* ingedeeld bij de kleermakerij, waar hard gewerkt wordt van 's ochtends vroeg tot 's middags laat. Hij heeft daar geen tijd om zoo nu en dan wat te lezen. De gevangenen te Semarang hebben veel last van groote muskieten. Het is hun verboden de ‚*Obat Njamoek*” te branden (een Japansch middel tegen de muskieten.) Te Weltevreden, waar men zooveel last niet had van de muskieten, mocht dit wel.

Marco's Brochure. De Officier van Justitie te Soerabaja heeft volgens de *Pewarta Soerabaja* ± 200 exemplaren van de door *Mas Marco* geschreven brochure: „*Boekoe sabaran pertama*” op het postkantoor in beslag genomen; zij waren gedrukt bij den Javaanschen Brochurenhandel „*Tri Moerti*”, 's-Gravenhage.

Zelfberechting. De *Djawa Tengah* heeft 't lang en breed over de behandeling door de Regeering van de Indische onderdanen. Dezen hebben lang genoeg gezwegen en geduld uitgeoefend. Het is de schuld van de Regeering zelf, dat nu de onderdanen zich roeren en in hunne pers uiting geven aan hunne gedachten. Men tracht nu door straffen den mond dier pers te snoeren, maar de menschen lachen er om. Het ware beter — alzoo de schrijver — dat de Regeering, die wij nog als zoodanig erkennen en eeren, over zich zelve recht sprak, opdat om hare berechting de onderdanen niet langer zullen lachen.

P. Chinaman heeft 't in hetzelfde blad ook over de houding der Regeering. Voor zich zelf is hij er van overtuigd, dat de Regeering het goede met Ned.-Indië en de Indiërs voorheeft. De Inl. critiek op hare daden moet dan ook geen ander doel hebben dan om haar te steunen, om onder hare aandacht te brengen wat verkeerd is, vermits toch de Regeering niet van alles op de hoogte kan zijn en dikwijls te veel geloof slaat aan hare ambtenaren, die soms slechts op eigen voordeel bedacht zijn en van den vooruitgang der Inl. niets willen weten. 't Is jammer, dat de Regeering blijk geeft niet erg gediend te zijn van dergelijke critiek, zich er niet aan stoort en de schrijvers in de gevangenis doet terecht komen. Het is noodig, dat eindelijk der Regeering de oogen open gaan voor de slechten onder hare ambtenaren. De schrijver weet echter niet op welke wijze dit geschieden moet. Maar — daarvan is hij overtuigd — eenmaal zal de tijd komen, dat die slechte elementen verwijderd zullen worden.

Darah Hindia hekelt in hetzelfde blad het optreden van de Regeering tegen de voormannen in de Inlandsche pers en ten aanzien van de evolutie. 't Is alsof de Regeering van deze evolutie niet gediend is. Zoo begint de bevolking meer en meer te gelooven. Vroeger werd het Gouvernement om zijn rechtvaardigheid geprezen. Wie dit nu nog doet, wordt met den naam van „likker” aangeduid. Waarom durft de Regeerng de openlijke critiek op hare handelingen niet te aanvaarden? Deze kritiek is immers een bewijs, dat men nog vertrouwen in haar stelt, in haar poging om de toestanden te verbeteren. Wanneer deze kritiek niet geaccepteerd wordt, zal het vertrouwen van de bevolking verloren gaan, die toch ageeren zal, maar dan in het geheim. Dit zal der Regeering toch zeker niet aangenamer zijn?

Naar aanleiding van de revolutie in Rusland, schrijft *Tjipto* in hetzelfde blad, hoe 't een Regeering vergaan zal, die de rechtvaardigheid niet betracht en steeds door blijft gelooven, dat de onderdanen zullen blijven dragen en verdragen, hoe zij ook uitgezogen en vertrapt worden. Hij brengt dan de volgende woorden van Roorda van Eysinga in herinnering: „Dan zij ons de buffel ten voorbeeld.” enz.

Anti-wijkenstelsel. In een hoofdartikel van de *Warna Warta* schrijft *Tjipto Mangoen Koesoemo* over het wijkenstelsel der Chineezen, dat hij veroordeelt, aangezien Chineezen en Inlanders immers toch beiden Aziaten zijn. Als reden van deze afscheiding

wordt genoemd de noodzakelijkheid om den economisch zwakkeren Inlander tegen den Chinees te beschermen. Z.i. *nonsens*. Als dit waar is, dan moet nog veel eerder de Europeaan uit de dessa verwijderd worden. Hij acht 't veel eerder een politiek van ,,verdeel en heersch'', die de Regeering er toe genoopt heeft om geen verbroedering tot stand te brengen tusschen Chineezen en Inlanders.

Anti-rasonderscheid. De *Djawa Tengah* releveert het vonnis van den Raad van Justitie te Semarang in hooger beroep door het Hoog Gerechtshof bekrachtigd, waarbij van personen, die zich aan hetzelfde feit schuldig gemaakt hebben, de één, een Inlandsch hoofdconducteur, veroordeeld werd tot drie maanden ten arbeidstelling en de andere,een Europeesch treincontroleur, een veroordeeling van slechts veertien dagen gevangenisstraf opliep. 't Is alsof het Hoog Gerechtshof — alzoo de schrijver — weer tot den ouden tijd terug-wil keeren, toen het beginsel van onderscheid in de rechtspraak warm gehuldigd werd. Dit beginsel is gebleken een groote hinderpaal voor den vooruitgang van het volk te zijn. Elk vonnis, dat opgemaakt is en elke straf, die opgelegd wordt met ras-onderscheid voor oogen, is ongemotiveerd.

De Opium-kwestie. In de *Tjahaja Timor* beschrijft ,,*Si Miskien*'' herhaaldelijk de verderfelijke gevolgen van het opiumschuiven. Nu vraagt hij weder waarom de Regeering in Indië, de Staten Generaal en het opperbestuur in Nederland niet eenvoudig-weg de opium in Indië verbieden. De heer van Kol schreef reeds lang geleden zijn brochure ,,*Weg met het opium*''. Er is nog altijd geen dergelijk verbod uitgegaan van de Staten-Generaal. De Gouverneur-Generaal Idenburg gaf destijds een gift aan de *Anti-Opium Hospitaalvereeniging;* wel een bewijs, dat hij het doel dezer vereeniging goed vond; maar een voorstel om opium te verbieden heeft hij niet gedaan. Is 't niet juist, als ik beweer, dat de wereld een plaats is, waar men comedie speelt? Zoo besluit schrijver.

Gelijkstelling. De *Djawa Tengah* verheugt er zich over, dat de Controleurs B.B. niet meer gratis in dienst mogen telegrapheeren, omdat zij er misbruik van gemaakt hebben. Toen vroeger de Post- en Telegraafdienst er ook al een aanmerking op maakte bij de chefs dier ambtenaren, werden die B.B.-ambtenaren slechts per circulaire er aan herinnerd, dat zij een zuinig gebruik van dit recht moesten maken. Een Inlandsch ambtenaar zou in een dergelijk geval stellig met degradatie gestraft zijn! Zoo merkt bovengenoemd blad op.

Van Vreemde Koloniën.

Geen dienstplicht in de Britsche kroonkoloniën. *

Canada gaat 't voorbeeld van Australië volgen. 't Wil gaarne zijn aandeel in de offers voor den oorlog brengen, 't wedijvert zelfs met de andere overzeesche gebieden in offervaardigheid, maar tegen dienstplicht steigert 't. Evenals de Australische premier schipbreuk leed toen hij aan een volksstemming uitspraak vroeg voor of tegen dienstplicht, lijkt 't dat de Canadeesche premier Borden dit lot te gemoet zal gaan, wanneer hij tot een uitspraak wil laten komen. In 't Fransche gedeelte is de tegenstand 't heftigst. In Quebec zijn reeds onregelmatigheden voorgekomen, daar bestaat een georganiseerd verzet. De bevolking van Fr. oorsprong staat er vinnig tegenover die van Engelsche origine.

In de Engelsche provinciën is er echter ook onder de liberalen beduidende weerzin. De dienstplicht, als dienstdwang bestempeld, wordt er beschouwd als strijdig met het liberale beginsel. De oud-premierLaurier, die de regeering in deze wel ter wille wilde zijn, heeft aan Borden verklaard, voor zijn aanhangers niet te kunnen instaan, indien de regeering een poging doet om de dienstplicht door te zetten, vóórdat een referendum of een verkiezing 't land in staat stelt van 't gevoelen van een meerderheid te doen blijken. Reeds hebben liberalen zich van Laurier afgescheiden, omdat hij zich niet tegen de dienstplicht heeft uitgesproken en kozen dezen Pardee tot leider van een partij, welke zij die der unionisten noemen.

Onder deze omstandigheden zal de duur van 't parlement nu wel niet verlengd worden, zoodat de kiezers gelegenheid zullen krijgen zich uit te spreken in een verkiezing, waarbij vóór of tegen dienstplicht de toetssteen zal zijn. Zal daarbij ook 't voorbeeld van Australië worden gevolgd, zoodat de strijders op 't Europ.gevechtsveld gelegenheid krijgen hun stem uit te brengen? En zal deze dan ook hier wellicht den doorslag geven om niet tot dienstplicht te komen?

Vrijheids-wenschen.

Hoewel wij de in Stockholm aan de Nederlandsch-Skandinaafsche socialistische commissie uitgebrachte wenschen niet beschouwen als de vertolking van de wenschen der natiën voor wien gesproken wordt, willen ons de verklaringen van de afgevaardigden der internationale Egyptische partij, der demokratische Perzische partij, der revolutionaire groepen van Indië en de Turksche arbeiders-organisatie, zooals zij door de telegraaf zijn overgebracht, toch belangrijk genoeg voorkomen om er hier aandacht voor te vragen.

De Eg. p. verlangt erkenning van 't recht der 13 millioen Egyptenaren op volkomen staatkundige onafhankelijkheid. De Perz. p. dringt aan op ongeldig verklaren van 't Engelsch-Russisch verdrag van 1907. De afgevaardigden uit Br. Indië vragen dat hun land ter vredesconferentie recht van medespreken zal hebben. Volgens de Turken heeft hun land slechts aan den oorlog deelgenomen ter verdediging van zijn bedreigd nationaal bestaan. Zij aanvaarden de Russ. formule tegen inlijving en oorlogsschatting, die even goed buiten als in Europa moet gelden.

*)Volgens een Reuter-telegram van 25 dezer, heeft 't Lagerhuis het wetsontwerp tot invoering van dienstplicht met 102 tegen 44 stemmen aangenomen.

S. D. A. P. koloniaal inzicht.

Volgens 't verslag in de Reichsanzeiger over de rijksdagzitting van 9 Mei liet de vertegenwoordiger van de groote handelsstad Bremen, de heer Henke, zich aldus uit over koloniaal politiek.

Ik wensch de stelling mijner vrienden (sociaal-democratische arbeiders-partij) ten opzichte van 't koloniale vraagstuk te preciseeren. Onze weerzin tegen het koloniale bezit is door den oorlog nog versterkt, en zal na den oorlog nog onveranderd zijn. Dat dit bezit voor Duitschland geen economische noodzakelijkheid is, weten de arbeiders en zij zullen zich door de imperialistische koloniale politici niet laten inpalmen. Bij de wieg van de Duitsche koloniale politiek stonden geen ideale belangen als peter, maar de meest naakte kapitalistische belangen. 't Koloniale bezit is een ballast voor Duitschland

Deze namens zijn politieke vrienden geuite verklaring vertolkte echter niet ten volle wat alle partijgenooten in den rijksdag denken, want in dezelfde zitting liet de afgevaardigde Roske zich kennen als een voorstander van koloniseering in eigen Duitsche koloniën.

Zooals men weet staan de S. D. in Italië wat de koloniaal-politiek betreft veel meer nabij Roske, dan nabij Henke, en is het Tripolis-avontuur voor een groot deel aan hun ijveren te danken of te wijten.

Voorziening in de krijgsbehoeften van O. Afrika.

Tot de zaken, die verwondering en bewondering wekken, bij 't volhouden van den strijd door de Duitschers in O.-Afrika behoort ook de mogelijkheid om de daar ageerende krijgsmacht van 't noodige te voorzien. Kunnen troepen en dragers zich voor de voeding naar 't plaatselijk gebruik voegen, kan de kleeding tot 't meest eenvoudige worden teruggebracht, dan blijven toch nog tal van artikelen over die uit een verplegings-oogpunt vrijwel onmisbaar zijn en die in O.-Afrika zelf niet te krijgen zijn, en dan blijven ook over alle vernieuwingen en aanvullingen van 't krijgstuig en de munitiën in den meest uitgebreiden zin genomen.

In een artikel van majoor Göring in de Deutsche Kolonialzeitung van 20 Juni l.l. over ,,Die militärische Lage in Deutsch-Ostafrika'', komen een paar mededeelingen voor, die een kijk geven op den ondernemingsgeest, die in de behoeften van 't geïsoleerde leger tracht te voorzien, maar die, in haar vermelding als bijzonderheden, toch verwondering over laten, dat bij zoo zeldzame aanvulling de krijksmacht niet reeds lang is uitgeput.

Omtrent den overgang van 1914 op '15 gelukte 't een transport wapens, geneesmiddelen, enz. naar O.-Afrika over te brengen. De gezagvoerder, Oberleutnant bij de marine-reserve Christiansen, slaagde er niet alleen in zijn schip door de Engelsche blokkade van de Noordzee te sturen, maar ook onopgemerkt de kust van O.-Afrika te bereiken. Bij de poging om in de noordwaarts van Tanga gelegen Mansabocht binnen te loopen, werd 't schip door een E. kruiser ontdekt en onder vuur genomen, waardoor brand aan boord ontstond. Luitenant Christiansen liet 't schip op 't strand loopen en door 't openen der ventilen zinken. Dit heeft den aanvaller vermoedelijk den indruk gegeven dat hij 't schip vernietigd had, 't vuren hield op, de Engelschman verdween. De brand kon gebluscht worden. Later werd 't grootste gedeelte van de lading door duikers van de kruisers Koningsberg en den hulpkruiser Möwe geborgen.

De marine hielp mee om 't stoomschip Marie, onder de luitenant van de zeeweer Sörensen, met een groote lading wapens, munitiën, allerlei uitrustingsstukken, telegraaf-, telefoonbenoodigdheden, geneesmiddelen, voedings- en verplegingsartikelen, enz. zee te doen kiezen. 't Schip wist weer alle moeilijkheden te ontgaan, 't landde op 't laatst van Maart 1916 in 't zuidelijk deel der kust tusschen Lindi en Mikidani. De lading werd afgeleverd en naar 't binnenland overgebracht vóórdat de tegenwoordigheid van de Marie door de Engelschen werd opgemerkt. Eindelijk ontdekt, werd 't schip hevig onder vuur genomen, maar wist dit in de duisternis toch nog aan de waakzaamheid van 5 oorlogsschepen te ontkomen. 't Vond zijn weg dwars over den Oceaan naar Nederlandsch-Indië, waar 't, naar we meenen, behoort tot de schepen die D. wil afstaan ter vergoeding van de getorpedeerde Nederlandsche schepen.

Dit zijn mooie staaltjes van den geest tot samenwerking en van den durf die de Duitschers bezielen. Maar toch, indien de schrijver niet meer dan deze twee reizen kan bijbrengen, waarvan de eerste nog maar ten deele aan 't doel beantwoordde en waarvan de laatste nu alweer bijna 1½ jaar geleden is, dan laat hij voor O.-Afrika dezelfde vraag bestaan, die eigenlijk voor 't geheele moederland geldt: waar worden de noodige groote hoeveelheden op den duur van daan gehaald?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Verslag Ned. Handelmaatschappij.

Op het jongste jaarverslag van de Ned. Handel-

Maatschappij, in dank door ons ontvangen en op de leestafel Heulstraat 17 voor belangstellenden ter inzage gelegd, wordt hier gaarne de aandacht gevestigd, omdat het o. m. een overzicht (hoofdzakelijk economisch) van Ned.-Indië bevat over het jaar 1916. Blijkens het medegedeelde was 1916 voor deze kolonie, niettegenstaande de belemmeringen die de oorlogvoerenden den handel, industrie en scheepvaart in den weg legden, in menig opzicht een goed jaar.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

De Maart-afl. opent met een opstel van den heer J. Roest over de plaatselijke fondsen in de residentie Timor en Onderhoorigheden. Een zeer nuttige publicatie, vooral wanneer men in het oog houdt dat afl. 4 (1914) der Mededeelingen van het Encyclopaedisch Bureau, welke speciaal gewijd is aan de plaatselijke fondsen in de Buitenbezittingen, op blz. 26 onder het hoofd Timor en Onderhoorigheden de lakonische mededeeling bevat „Geene gegevens”.

De controleur H. W. Stap schrijft over verschillende statistieken in de onderafdeeling Oud Agam ter Sumatra's Westkust, welke aldaar worden bijgehouden om den bestaanden ambtenaar bij de vervulling van zijn taak behulpzaam te zijn. Op het voorbeeld van Oud Agam zijn in de andere onderafdeelingen van Sumatra's Westkust reeds dergelijke statistieken aangelegd.

De heer J. W. Kroon, oud-secretaris van het Gouv. van Sumatra's Westkust beëindigt zijn beschouwingen over de invoering der belastingen op Sumatra's Westkust.

Verder bevat deze afl. een en ander over de voorgenomen oprichting van Kamers van Landbouw in Indië, zoomede een aantal boekbesprekingen.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

No. 1—4 van deel 108 van het Ind. Tijdschrift van het Recht bevat den tekst eener den 5en Febr. te Batavia gehouden lezing van Mr. F. M. G. Walsem over de vereeniging Pro Juventute „Voor de jeugd”, wier doel in de Statuten als volgt wordt omschreven „bestrijding van de criminaliteit van jeugdige personen in Ned.-Indië”.

De Economist.

Prof. Mr. D. van Blom schrijft in het 15 Juli-Nr. een opstel getiteld „Uitvoerrechten voor Indië?” Schr. behandelt dit onderwerp naar aanleiding der debatten over de Indische begrooting voor 1917, waarbij vooral de heeren Marchant en de Meester, zoomede Minister Pleyte als voorstanders en o.a. de heer IJzerman als tegenstander van uitvoeringen op den voorgrond traden.

Aan welke zijde Prof. v. Bl. zich schaart blijkt uit het volgende citaat:

„Uitvoerrechten houden noch rekening met behaalde winst, noch met draagvermogen; zij werken progressief in omgekeerden zin en doodend dus voor allerhande niet te sterk, maar op zichzelf toch levensvatbaar bedrijf, doordat zij de grootste winst en het sterkste draagvermogen naar verhouding het lichtst, de kleinste winst en het zwakste draagvermogen naar verhouding het zwaarst belasten; zij treffen, met botte gelijkmoedigheid, zelfs waar winst ontbreekt. Zoowel het belang van het moederlandsche kapitaal als dat der Inlandsche bevolking, in het kort: de welvaart van Nederlandsch-Indië, verzet zich tegen het heffen van uitvoerrechten, want beide deze belangen eischen ongehinderde bestaanbaarheid van ondernemingen die daarentegen op de inkomsten van de scherpe heffing van de overwinst, die geringe draagkracht ontzien maar sterke draagkracht in geenen deele sparen, belastingen die zoo noodig kunnen worden verscherpt, zijn voor den Indischen fiscus de aangewezen weg tot versterking van middelen.”

Ceres.

In het 1 Juli-Nr. van Ceres „Orgaan der Studenten aan de Hoogere Landbouwschool, vervolgt Th. Tj. H. zijn „Enkele bijzonderheden over de Chineezen en de Chineesche gewoonten”, in het bijzonder op Java. Voor de lezers van dit blad die Indië uit eigen aanschouwing kennen bevat deze causerie weinig of geen nieuws.

Veeartsenijkundige bladen voor Ned.-Indië.

De jongste hier te lande ontvangen aflevering (n.l. 6 van deel 28) bevat, behalve de opstellen die slechts vakkundigen kunnen interesseeren, nog eenige zeer belangrijke bijdragen, warvan de titels hier volgen.

Beschouwingen naar aanleiding van de laatste artikelen over veefokkerij, door Dr. H. 't Hoen. — Selectie in eigen ras, door Dr. B. Vrijburg. — Javaansche voedergrassen, door C. A. Backer (vervolg). — Opmerkingen naar aanleiding van het artikel van W. Groeneveld, getiteld: „Het paard in Ned.-Indië, hoe het is ontstaan, hoe het is en hoe het worden zal”, door J. K. H. de Roo van Alderwerelt. — Zorgen en bemoeienissen ten opzichte van den buffelstapel, door A. J. E. de Voogd. — Over Groeneveld's Indische paard en de nieuwe richting in de fokkerij, door Dr. W. van den Akker. — Beschouwingen, in verband met het gebruik om de cadavers van afgemaakte legerpaarden te begraven, door W. van der Burg. De schr. dezer laatste bijdrage houdt een betoog dat het Departement van Oorlog in Indië niet langer mag blijven voorgaan en voortgaan met de vernietiging van maatschappelijk kapitaal in den vorm van voor de consumptie geschikt vleesch en voor de industrie bruikbare huiden. De Javaansche bevolking is niet afkeerig van paardenvleesch; de prijs van het leder is tegenwoordig zeer beduidend.

De Rijnsche Zending.

In het Juli-Nr. beantwoordt J. H. M(eerwaldt) de vraag uit welke motieven de Inlander Christen wordt:

Verder brengt dit Nr. o. m. het eerste gedeelte van het jaarverslag van het Rijnsche Zendings-Genootschap (een Duitsche te Barmen gevestigde corporatie die op Borneo, Sumatra en de eilanden ten Westen daarvan het Christendom predikt), waaruit den volgenden veelzeggenden zin:

„In eigen land is onze Zending des te zwaarder getroffen; ons Zendingshuis staat bijna geheel ledig; onze Duitsche broeders zijn allen in het veld; één broeder sneuvelde in het afgeloopen jaar en met hem is het getal der gesneuvelde Zendeling-Kweekelingen tot 20 geklommen, zoodat wij meer dan 25 % van hen door den dood verloren.”

Verslag B. O. W.

Ter Landsdrukkerij (en deels bij de Uitg.-Mij. „Papyrus”) te Batavia zijn drie gedeelten van het Verslag over de Burgerlijke Openbare Werken in Ned.-Indië over het jaar 1913 verschenen.

N.l. het derde gedeelte, met gegevens over aanleggen, onderhouden enz. van wegen en bruggen op Java en Madoera, zoowel als op de Buitenbezittingen en het vijfde gedeelte: Irrigatie, waterafvoer en waterkeering. B. Verslag nopens een ingesteld irrigratie-onderzoek op Sumatra, door den ingenieur J. van Tubergen; C. Verslag nopens een ingesteld irrigatie-onderzoek op Celebes, door den ingenieur J. van Buuren. — Vooral de beide laatstgenoemde gedeelten zijn zeer interessant en bevatten tal van gegevens die men er, afgaande op den titel, niet in zou vermoeden.

Vereenig. voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek.

De jongste publicatie dezer vereeniging bevat een praeadvies van den ingenieur A. Plate over de vraag: Welke gedragslijn behoort te worden gevolgd om de ontginning van den mineralen rijkdom van Ned.-Indië te bevorderen? Schr. betoogt dat het mijnbedrijf in Indië in het algemeen op den voet van Staatsexploitatie zal moeten geschieden.

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 29: Economisch overzicht van Ned.-Indië, Britsch-Indië, de Straits Settlements en China. — Eenige mededeelingen betreffende de op de onderneming Pengadjaron voorkomende Excelsa-koffie, door T. O. Meen. — Algemeen Suiker-syndikaat. — Koloniale Raad van Curaçao. — Het oxydeerend vermogen van eenige Deli-gronden, door J. A. Honing. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van maatschappijen.

Ons Land. Nationaal Tijdschrift.

Het 17 Juli-Nr. bevat het tweede gedeelte van het artikel over „Koloniale Propaganda”. De redactie publiceert hierbij de meeningen van een aantal personen die zich met betrekking op Indië naam hebben gemaakt; zoo is o.a. geïnterviewd de voorzitter der vereeniging Oost en West, de heer Bakhuizen van den Brink.

Verspreide geschriften van Prof. Kern.

Bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen als uitgave van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië; het zesde deel van Prof. H. Kern's verspreide geschriften. Volgens den titel wordt in dit deel behandeld hetgeen Prof. Kern heeft geschreven over Indonesië in 't algemeen (slot) en over inschripties van den Indischen Archipel (eerste gedeelte).

Even voor de verschijning van dit deel is Prof. Kern overleden en heeft deze groote geleerde de voltooiing van de heruitgave zijner overtalrijke publicatiën dus niet mogen beleven. Trouwens, zijn we goed ingelicht, dan moeten er op het thans verschenen 6e deel nog vijf à zes volgen.

Een nieuw werk van de Linschoten-Vereeniging.

Bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen No. XIII der werken uitgegeven door de Linschoten-Vereeniging, getiteld: De Oost-Indische Compagnie in Cambodja en Laos. Verzameling van bescheiden van 1630 tot 1670, uitgegeven en toegelicht door Dr. Hendrik P. N. Muller (met kaart en drie afbeeldingen).

Hetgeen Dr. Muller in dit hoogst belangrijke geschrift biedt over genoemde landen, (thans deel uitmakende van Fransch Indo China), is vrucht van nasporingen in het Rijksarchief te 's-Gravenhage, welke thans voor het eerst door den druk worden openbaar gemaakt. Alleen is een zeer zeldzaam boekje van 1669, getiteld „Vremde geschiedenissen in de Koninckrijcken van Cambodia en Louwen-lant” in het werk opgenomen.

Indië. Geïllustreerd weekblad.

Uit den inhoud van No. 16: Het centraal informatiebureau van de afdeeling handelsmuseum van het Koloniaal Instituut. — Van blanke paleizen, door X. (Beschrijving van het paleis van den G. G. te Buitenzorg). — Nog eens de naam Menado. — Een en ander over Curaçao en het Panamakanaal, door J. van Haaften. — De Koninklijke Paketvaart-maatschappij, door G. J. Smit (slot).

Eenige publicaties in vreemde talen.

Notes on wooden trumpets in New Guinea, by E. W. P. Chinnery and A. C. Haddon (Man. May 1917).

Ye-tiao, Sseu-tiao et Java, par G. Ferrand (Journal Asiatique. Nov.-Dec. 1916).

Die Reduplication in den indianischen, indonesischen und indogermanischen Sprachen, von Prof. Dr. Renward Brandstetter. (Beilage zum Jahresbericht der Luzerner Kantonsschule. 1917).

New and rare Malayan Plants, bij H. N. Ridley. — Some rare words: Kutaha, nakas, turap, teterapan, kop, biram, ganteh, Seri menanti, by R. O. Winstedt. — De Maley rice cycle, by R. O. Winstedt (Journal of the Straits Branch of the Royal Asiatic Society. April 1917).

Mededeelingen.

Van de Vereeniging „Koloniaal Onderwijs Congres”.

Woensdag, den 18den Juli 1917, hield de bovengenoemde Vereeniging een *Algemeene vergadering* in het *Z. H. Koffiehuis alhier.*

De Voorzitter, de heer Mr. J. H. Abendanon,

opende om 2.30 n.m. de vergadering en heette de aanwezigen welkom.

Nadat de notulen van de vorige vergadering waren voorgelezen en goedgekeurd, deelde de Voorzitter mede, dat tot aller leedwezen de heer *van Witzenburg* niet meer in Den Haag woonachtig en daarom afgetreden is als Secretaris van het Bestuur. De heer van Geuns is zoo vriendelijk geweest deze functie tijdelijk op zich te nemen.

De statuten zijn nog niet goedgekeurd.

Overgaande tot punt 3 van de agenda: *„Voorgestelde onderwerpen voor het 2de congres"*, gaf de Voorzitter eenige toelichting en vroeg de meening der aanwezigen.

Gevolg gevende aan de op het eerste congres gedane belofte, zal het Onderwijs in de *West Indische Koloniën* thans aan de beurt komen.

Bij de behandeling van punt a: *„Hoe moet het onderwijs in Suriname ingericht worden ten aanzien van de Ned.-Indische en Britsch-Indische kinderen, in het bijzonder wat betreft de taal? Is het noodig voor hen afzonderlijke scholen op te richten?"* vroeg de Voorzitter of het niet gewenscht zou zijn, hierbij ook het onderwijs aan de *Chineezen* op te nemen, daar in *Suriname* ook vele *Chineezen* wonen.

Dit werd van verschillende zijden beaamd, waarop een der aanwezigen vroeg of het niet gewenscht ware punt a en b: *„Onderwijs voor Chineezen." Zijn voor Chineezen ook afzonderlijke Gouvernementscholen gewenscht?* "samen te vatten.

Na eenige discussie werd vastgesteld de beide punten afzonderlijk te behandelen, doch bij punt b ook het onderwijs voor *Chineezen in Suriname* op te nemen en dit onderwerp dus te doen luiden: *„Onderwijs voor Chineezen, ook in Suriname, enz."*

De punten a en b werden goedgekeurd.

Ook punt c: *„Voorbereidend Onderwijs voor alle bevolkingsgroepen in Nederl. Oost- en West-Indië"*, werd na eenige bespreking aangenomen.

Bij punt d: *„Volksonderwijs in Ned. Oost- en W.-Indië (vooral in verband met landbouw en bedrijf)"*, werd de vraag gesteld om hier van vakonderwijs te spreken. Waarop de Voorzitter opmerkte, dat dit niet juist zou weergeven wat wij hier bedoelen. Bij vakonderwijs, denkt men gewoonlijk aan oudere leerlingen, terwijl hier bedoeld wordt, zoowel het onderwijs aan eerstbeginnenden als aan meer gevorderden. Waarna ook dit punt ongewijzigd wordt goedgekeurd.

Onderwerp e: *„Meisjesscholen in de binnenlanden"*, wordt na eenige discussie veranderd in: *„Onderwijs aan meisjes van alle bevolkingsgroepen in de binnenlanden van Nederl.-Indië"*.

Punt f: *„Voorbereidend hooger en hooger onderwijs"*, werd ongewijzigd goedgekeurd.

Daarna werd overwogen welke personen zullen worden uitgenoodigd om als praeadviseurs voor de verschillende onderwerpen op te treden; er werd een voorloopige lijst opgesteld en aan het bestuur machtiging gegeven, deze naar omstandigheden te wijzigen of aan te vullen.

De Voorzitter deelde mede, dat de heer *Claas de Vries* als te behandelen onderwerp voorgesteld heeft *„Gelijkstelling der examenakten in Nederland en Indië"*. Aangezien dit onderwerp niet geschikt lijkt, zal genoemden heer in overweging worden gegeven, in dien geest op het congres een motie in te dienen.

Voorts deelde de Voorzitter mede, dat het bestuur voornemens is iedere vraag in paragraven te verdeelen en de sprekers uit te noodigen deze punt voor punt te behandelen. Hierdoor werd het gemakkelijker voordrachten te volgen en tot een practisch gevolg te komen.

Bij punt 4 van de agenda: *„Het Bestuur stelt voor aan het 2de congres een tentoonstelling van schoolversiering te verbinden"*, merkt Mej. v. d. Willigen op, dat de kale witte muren der Indische scholen een droeven aanblik opleveren, waarom zij wilde voorstellen niet een gewone tentoonstelling van schoolversiering te houden, doch een prijsvraag uit te schrijven voor versierde schoolwanden. Dit vond algemeene instemming en de Voorzitter verzocht Mej. v. d. W. de leiding over deze aangelegenheid op zich te nemen, waartoe deze zich bereid verklaarde.

Op de rondvraag van den voorzitter, zeide de heer *Eijbergen*, dat naar zijne meening, door de groote belangstelling die het onderwijs aan *Inlanders* en *Chineezen* thans geniet, het belang van de *Europeesche leerlingen* wel een beetje op den achtergrond gedrongen wordt. Hij zou daarom gaarne als onderwerp zien opgenomen: *„Welke zijn de voor- en nadeelen verbonden aan een geheele of gedeeltelijke openstelling van de Europeesche school voor kinderen van de niet-Europeesche bevolkingsgroepen in Ned.-Indië? a. Ten opzichte van de Europeesche groep; b. ten opzichte van de andere groepen; c. ten opzichte van het onderwijzend personeel"*.

De Voorzitter merkte op, dat dit met de indeeling van het Congres niet goed overeen te brengen is. Er zijn voor de drie Congresdagen n.l. juist 6 onderwerpen vastgesteld, een ond...erp voor elke ochtend- en middagzitting. De opening van het congres zal echter den avond te voren plaats hebben en hij gaf daarom in overweging, dit onderwerp op dien avond te behandelen. De heer *Eijbergen* nam daarmede genoegen.

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de Voorzitter, onder dankzegging, de vergadering.

G.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Concept-Notulen van de Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 7 Juli 1917.

Aanwezig zijn de leden: C. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter; R. Zuijderhoff, Onder-Voorzitter; Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen); J. P. Th. J. Brondgeest (Haarlem); J. H. Calmeyer (Apeldoorn); Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs (Breda); F. E. Luitjes (Nijmegen); Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam); Ch. H. Monod de Froideville (Studenten afd. Leiden); H. W. Scheuer (Leiden); C. de Vries (Amsterdam) en E. F. Grooss, Secretaris.

Afwezig de leden: Mevr. M. ten Bosch-Busscher (Den Haag); T. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn); Mevr. J. E. van Oeveren-van Schaik (Utrecht) en Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam).

De Voorzitter opent om 1.15 uur namiddags de vergadering, vangt aan dank te brengen aan het bestuur der Afd. Breda voor de vriendelijke uitnoodiging van het Hoofdbestuur en herdenkt het droevig voorval, dat 2 onzer bestuursleden, de heeren L. A. H. Lamie uit Arnhem en A. A. C. Harting, onze Penningmeester, door overlijden niet in ons midden hebben kunnen zijn.

Overgaande tot de Agenda, vraagt de voorzitter of een der aanwezigen ook aanmerkingen heeft op de notulen van de vorige vergadering, die in het K. W. van 17 Mei j.l. No. 20 werden gepubliceerd. Daar niemand het woord verlangt, worden de notulen goedgekeurd en gearresteerd.

De agenda voor de algemeene vergadering lokt geen besprekingen uit en wordt met algemeene stemmen goedgekeurd.

In de vacature van Penningmeester, ontstaan door het overlijden van den heer Harting, zal voorloopig niet worden voorzien.

De heer Grooss neemt als 2de Penningmeester de functie tijdelijk waar. Deze maatregel wordt goedgekeurd.

Op de vraag van den Voorzitter of een der aanwezigen nog iets heeft te bespreken, wordt ontkennend geantwoord, waarna de vergadering wordt gesloten.

De Secretaris,

E. F. GROOSS.

Concept-Notulen van de Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging „Oost en West", gehouden te Breda, den 7den Juli 1917.

Aanwezig de leden van het Hoofdbestuur: *C. R. Bakhuizen van den Brink*, Voorzitter; *R. Zuijderhoff*, Onder-Voorzitter; *Prof. Dr. J. F. van Bemmelen, J. P. T. J. Brondgeest, Mevr. Douair. Jhr. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs, J. H. Calmeijer, F. E. Luitjes, Z. G. P. Marcella, Ch. H. Monod de Froideville, H. W. Scheuer, C. de Vries* en *E. F. Grooss*, Secretaris, waarvan de heeren *Prof. Dr. J. F. van Bemmelen, J. P. T. J. Brondgeest, J. H. Calmeijer, Z. G. P. Marcella* en *Ch. H. Monod de Froideville* tevens optreden als afgevaardigden, resp. van de afdeelingen *Groningen, Haarlem, Apeldoorn, Rotterdam* en *Studenten-afdeeling Leiden*; voorts de afgevaardigden: *A. Zon*, Amsterdam; *E. G. A. Taenzer* en *L. Visser*, Breda; *Mevr. E. T. Nijenhuis-van Beusekom*, den Haag; *G. Monod de Froideville*, Leiden; *A. E. Kamerman*, Nijmegen; *Mej. J. J. Lagers*, Utrecht;

zoomede de leden: *L. D. Petit Jr., Mevr. A. van der Hoek-Heintz, V. L. Slors, W. Helms, Mevr. J. Couvée-Bentz v. d. Berg* en *Mevr. E. Jacobs-de Jongh*.

1. De Voorzitter der Vereeniging, de heer *C. R. Bakhuizen van den Brink*, opent om 2 uur n.m. de vergadering met een gloedvolle rede, welke in haar geheel werd opgenomen in het K. W. van 12 Juli j.l. No. 28.

Daarna gaf hij het woord aan *Mevr. Douair. Clifford Kocq-van Breugel*, die met eenige hartelijke woorden uitdrukking gaf aan de vreugde van het bestuur der afdeeling *Breda*, dat het het hoofdbestuur en de Algemeene Vergadering in zijn midden mag ontvangen.

2. Overgaande tot de agenda, vraagt de Voorzitter, of ook een der aanwezigen aanmerkingen heeft op de notulen van de vorige, te Leiden gehouden, Algemeene Vergadering. Daar niemand het woord verlangt, worden deze goedgekeurd en gearresteerd.

3. Eveneens worden goedgekeurd: het Jaarverslag van het Hoofdbestuur over 1916 (3), de Jaarverslagen van de Studie-Commissie (4), het Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau (5) en den Inlichtingendienst (6).

7. De rekening en verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1916 (7), zoomede de begrooting voor het jaar 1918 (8) worden — nadat de waarnemende penningmeester deze heeft toegelicht — goedgekeurd.

9. De Voorzitter deelt mede, dat de financieele commissie verklaard heeft, de in hare handen gestelde boeken en stukken te hebben onderzocht en voorstelt de balans en verantwoording over 1916 goed te

keuren en het Hoofdbestuur voor zijn beheer te déchargeeren, onder dankbetuiging voor het zorgvuldig beheer. De Commissie bracht in het schrijven hulde aan de nagedachtenis van den ontslapen, volijverigen penningmeester, die tot in zijn laatste levensdagen met zoo groote toewijding en volharding de geldelijke belangen der Vereeniging heeft behartigd en trots zijne ziekte de afsluiting dezer verantwoording nog heeft kunnen verzorgen.

Het voorstel tot décharge wordt bij acclamatie aangenomen.

De *Voorzitter* stelt voor den heeren *A. H. G. Fokker, Ch. P. Blok* en *A. K. Nolthenius*, leden van de bovengenoemde Commissie, den bijzonderen dank der Algemeene Vergadering over te brengen voor de nauwgezetheid, waarmede zij zich van hun taak gekweten hebben en genoemde heeren uit te noodigen ook voor het volgend jaar hunne op prijs gestelde diensten te willen blijven bewijzen.

Dit voorstel wordt eveneens bij acclamatie goedgekeurd.

10. Alvorens tot de verkiezing van Hoofdbestuursleden over te gaan, deelt de voorzitter mede, dat in de vacature voor Penningmeester nog niet kan worden voorzien, omdat de afdeeling den Haag nog geen candidaten heeft gesteld. De functie wordt waargenomen door den tweeden penningmeester, den heer *Grooss*. Voorts is de eerste candidaat van de afdeeling Arnhem, de heer *L. A. H. Lamie*, ons door den dood ontvallen. De afdeeling heeft nog geen gelegenheid gehad een nieuw dubbeltal voor te dragen, doch stelt voor, den tweeden candidaat, den heer *H. J. M. Baumann* te verkiezen.

De heer *Helms* hoopt, dat de vervulling van de betrekkingen van Secretaris en Penningmeester door één persoon slechts zeer tijdelijk zal zijn, daar hem deze combinatie niet gewenscht voorkomt; 1e. omdat een ijverig Secretaris, indien hij ook de kas beheert, er allicht toe komt, ten bate van de werkzaamheden der Vereeniging, meer gelden beschikbaar te stellen dan misschien gewenscht is. Hij mist dan als het ware de rem van den Penningmeester. Ook heeft deze combinatie het nadeel, dat bij afwezigheid van den titularis door ziekte of anderszins, dadelijk twee belangrijke functies moeten worden waargenomen.

De *Voorzitter* zegt, dat de vrees, dat de Secretaris-Penningmeester ongewenschte uitgaven zal doen, niet behoeft te bestaan, daar geen enkele buitengewone uitgave wordt gedaan, die niet eerst in de vergadering van het Dagelijksch Bestuur is besproken en goedgekeurd. Bovendien is bij vele groote vereenigingen de functie van Secretaris en die van Penningmeester in één persoon vereenigd, zonder dat dit aanleiding tot moeilijkheden geeft. Deze combinatie heeft het voordeel, dat de Secretaris, als hij een geregeld overzicht over de financiën der Vereeniging heeft, beter in de gelegenheid is te beoordeelen welke voorstellen hij aan het Bestuur kan voorleggen. Even wel, deze quaestie is thans nog niet aan de orde, de heer *Grooss* neemt de functie van Penningmeester nog slechts waar, en er is tijd genoeg om dit onderwerp goed onder de oogen te zien, alvorens eene beslissing te nemen.

De *Voorzitter* verzoekt thans den heeren *E. G. A. Taenzer, L. Visser* en *C. de Vries* het stembureau te willen vormen, waarna de vergadering overgaat tot de verkiezing. Het aantal uitgebrachte stemmen bedraagt 42, t.w. de Voorzitter 1, Amsterdam 5, Apeldoorn 3, Breda 2, 's-Gravenhage 6, Groningen 2, Haarlem 5, Leiden 2, Nijmegen 3, Rotterdam 4, Studenten-afdeeling Leiden 4, Utrecht 5 (Arnhem is niet vertegenwoordigd).

Hiervan zijn uitgebracht: voor Onder-Voorzitter 42 op den heer R. Zuijderhoff; voor leden 42 op *Mevr. M. ten Bosch-Bosscher* en de heeren *C. de Vries, H. J. M. Baumann* en *W. H. Scheuer* en 37 op den heer *T. Gerdes Oosterbeek*, die dus allen gekozen zijn, terwijl 5 stemmen zijn uitgebracht op *Mej. K. Ament*.

De gekozen leden, voor zoover ter vergadering aanwezig, nemen de benoeming aan.

11. Thans doet de Voorzitter eenige mededeelingen omtrent commissiën, instellingen en werkzaamheden:

a. de financieële toestand van het Koloniaal Weekblad is, ondanks de slechte tijden, dank zij het goede beheer, bevredigend. Zooals den lezers zal zijn opgevallen is daarin een nieuwe rubriek „Stemmen uit de Europeesche Pers in Ned.-Indië" opgenomen.

b. Het is der Studie-Commissie gelukt tot inniger samenwerking te komen met andere Studie-Vereenigingen. *De Studie-Commissie, het Juliana-Fonds, het Max Havelaar-Fonds, de Ned.-Ind. Onderwijs- en Studie-Kas en de Vereeniging Tjandi-Stichting*, hebben te zamen een *Centraal-Comité* gevormd voor de samenwerking bij de behartiging der belangen van Indische jongelieden, die in Nederland worden opgeleid, terwijl in Indië een *Sub-Commissie* wordt ingesteld, welke tot taak zal hebben, zoo mogelijk invloed uit te oefenen op de uitzending van die jongelieden.

c. Op verzoek van het *Studie-Fonds „Midden-Java"* behartigen de Vereeniging *„Oost en West"* en hare *Studie-Commissie* de belangen van de pupillen in Nederland van dat fonds. Tot onze vreugde kunnen wij constateeren, dat het gedrag en de studie-ijver dier pupillen voorbeeldig is.

d. De vereeniging zal blijven deelnemen aan de volgende *Koloniale Onderwijs-congressen* en is vertegenwoordigd in het permanente bestuur dier congressen.

e. In de Commissie tot herdenking van het 100-jarig bestaan van *'s Lands Plantentuin te Buitenzorg* is de vereeniging vertegenwoordigd door Prof. Dr. J. F. van Bemmelen.

f. In de Commissiën tot voorbereiding van de *Algemeene Ned.-Indische tentoonstelling te Soerabaya* en van een *Nederlandsch Paviljoen* op die tentoonstelling is de Vereeniging vertegenwoordigd door haar Voorzitter en haren Onder-Voorzitter.

g. Aan de voorbereidende maatregelen tot het verkrijgen van samenwerking bij het verbreiden van de kennis omtrent Nederland en zijne Koloniën in den vreemde neemt de Vereeniging ook deel.

h. Verder is aandacht gewijd aan de nooden der hier vertoevende Inlanders uit den dienstbaren stand. Geruimen tijd geleden werd een en ander onder de aandacht van Z. E. den Minister van Koloniën gebracht. Z. E. voelde wel voor het denkbeeld en gaf in overweging deze aangelegenheid te overleggen met den heer *G. J. Oudemans*, die door den Minister met het toezicht op de belangen der hier vertoevende Inlanders is belast. De heer Oudemans heeft thans aan den Minister een gedocumenteerd voorstel ingediend, zoodat de hoop gekoesterd mag worden, dat in deze richting iets tot stand zal komen.

De Studie-Commissie heeft ook de wenschelijkheid van de oprichting van een tehuis voor de in Nederland aankomende Indische studenten in overweging genomen, doch de meeningen hierover zijn nog te verdeeld, om daarover verder iets te kunnen mededeelen.

i. Ten slotte vestigt de *Voorzitter* nog bijzondere aandacht op de reclame-plannen, in het bijzonder ook voor *Indië*, van het *Nationaal Secretariaat te Groningen*, bekend gemaakt in het periodiek *Ons Land*, o.m. behandeld in het *Koloniaal Weekblad*.

12. Op de vraag van den *Voorzitter*, of ook een der afdeelingen er prijs op stelt om het volgend jaar de Algemeene Vergadering in haar midden te ontvangen, zegt de heer *Calmeijer*, afgevaardigde van de afdeeling *Apeldoorn*, dat het zijne afdeeling aangenaam zal zijn, dat genoegen te mogen hebben, zoodat besloten wordt, omtrent het houden van de volgende Jaarlijksche Algemeene Vergadering te *Apeldoorn*, met het bestuur der genoemde afdeeling nader te overleggen.

13. Daar op de rondvraag van den voorzitter geen der aanwezigen het woord verlangt, sluit de voorzitter met een woord van dank voor de opkomst aan de aanwezigen en van hartelijken dank voor de heusche ontvangst aan het bestuur van de afdeeling Breda, de vergadering.

De Secretaris, E. F. GROOSS.

Van het Informatie-bureau:

Uitzending van een ijker ten behoeve van het ijkwezen in Nederlandsch-Indië.

Ten behoeve van het ijkwezen in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een bij voorkeur ervaren, gediplômeerd ijker.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van f 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht in de 2de klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van f 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden ijker gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt f 300 (driehonderd gulden) 's maands, met vier driejaarlijksche traktementsverhoogingen van f 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van f 600 (zeshonderd gulden) 's maands.

De uit te zenden ijker is verplicht de in verband met zijne uitzending voor den Indischen dienst aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hem ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt, dan wel binnen vijf jaren na zijne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst wordt ontslagen.

Zij, die zich in de genoemde betrekkingen aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Departement van Koloniën wenden, onder toevoeging van:

1°. hunne bewijzen van bekwaamheid;

2°. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In de verzoekschriften moeten de gegadigden den dag en het jaar hunner geboorte mededeelen, alsook of zij al dan niet zijn gehuwd en het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De uit te zenden ijker wordt vóór zijn vertrek onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, opdat blijke of hij lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staat de ijker gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Ned.-Indië.

De dienstbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij de eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden eenmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

(Nederlandsche Staatscourant
van 18 Juli 1917 No. 166).

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.